

Sídliská, životné prostredie a hľadanie bioarchitektúry

Prvý profesionálny kontakt so sídliskami som mal v Stavoprojekte Žilina, kde som po maturite spracoval projektovú dokumentáciu statiky pre tri montované panelové bytové domy, ktoré sa zrealizovali. Na fakulte architektúry v druhom ročníku som spracoval klauzúrnú prácu *Dom – mesto, pod vplyvom metabolismu*, ktorý vznikol v 60. a začiatkom 70. rokov 20. storočia v Japonsku, nesúhlasil so zažitou praxou rozvoja miest a menil aj urbanistické riešenia, pretože nezodpovedajú dynamike života miest. Opúšťa tradičné architektonické myslenie v pojmoch funkcia a tvar a zdôrazňuje priestor a jeho funkčnú premenlivosť. Do centra dal myšlienku nezakonenosti a stálej zmeny architektonickej kompozície a funkcie. Navrhoval podmienky, ktoré umožnia jednotlivým stavbám a ich súborom meniť sa a rozvíjať v čase a priestore. Štúdia bola publikovaná na titulnej strane periodika *Československý architekt* v roku 1982.

Začal som pracovať, ako študentská vedecká sila u pána profesora Antonína Kuriala, ktorý zdokumentoval veľké množstvo ľudovej architektúry. Stavby, ktoré mali harmonický vzťah k prírodnému prostrediu, ktorých technológia sa vyvíjala a nemenila storočia. Tvorba, ktorá ukazuje veľkú pokoru k miestu k prírodným zdrojom. Dokladuje ekologickú inteligenciu našich predkov, prerušenú u nás nadvládou stavebnej výroby betónových dielcov, redukovaním vzťahu k prírode, absenciou pokory k tradícii, začiatkom našich problémov. Katedru, na ktorej som pracoval, založil profesor Jiří Kroha, ktorý sa zaoberal problémom minimálneho bytu – jeho práca sociologický fragment. Po vojne sa aktívne zapojil do budovania architektúry sídlisk, zabezpečenia

vyšších štandardov bývania pre všetkých. Dôraz dával na prevádzkovo-dispozičné riešenia jednotlivých typizovaných bytov, funkčne prevádzkové riešenia obytných súborov a kvantitatívne ciele celého procesu výstavby. Povojnové obdobie, ktoré tvarovo a materiálovo zjednotilo naše mestá, odštartovalo prax veľkej výstavby nových sídlisk. Dominantné postavenie pri výstavbe obytných súborov získala stavebná výroba, na konci roka 1989 žije 80 % obyvateľov v anonymných stereotypných sídliskách.

V piatom ročníku počas školy som navštívil tri rôzne fakulty architektúry vo Fínsku v mestách Helsinki, Tampere a Oulu, ich najlepšie realizácie stavieb a obytných súborov. Tapiola Garden City sa nachádza blízko centra Helsínk. Postavený súkromným developerom Asuntosäätiö (Nadácia pre bývanie), je jedinečným príkladom novej architektúry a hľadania harmónie so životným prostredím a kvality dobrého miesta pre život. Fíni vzhľadom na veľkosť krajiny nie sú nútení stavať do výšky, zahusťovať, stavať sídliská. Zároveň nepotlačili svoj vzťah k prírode, využili prírodné prostredie na dosiahnutie harmonického architektonického výrazu stavieb. Kvalita, ďalší atribút architektúry, s ktorým som sa tam stretol, chce prvotriednych, dobre pripravených architektov. Fíni, tak ako hokejisti, si vyberajú talenty i na štúdium architektúry, učia ich spolupracovať už na škole, nestačí navrhnuť rodinný dom, celý ročník vytvorí z jednotlivých domov celý obytný súbor. Návšteva ovplyvnila moje smerovanie ako architekta.

Po skončení školy som pracoval v Stavoprojekte Žilina, mal som šťastie, bol som pozvaný na stretnutie českých a slovenských architektov v Spišskej Kapitule (31.

výročie v roku 2015). Spoznal som prácu osobností – našich špičkových architektov, ktorí v tej ťažkej dobe posúvali architektúru dopredu a určovali trendy. Z odhodlania vznikol môj prvý pokus mimo štátne podniky (v rokoch 1996 – 1999) *E-dom*, ktorý pripomína aj súčasné hnutia v architektúre. Podľa princípov 5E – ekologický, efektívny, energetický, ekonomický a ergonomický dom, navrhol a postavil som prvé pasívne a cenovo prístupné domy. Prvýkrát na Slovensku som použil metódu „slniečného obalu“ pri návrhu obytných súborov rodinných domov, ktorej autor je americký profesor Ralph Knowles, a je stále súčasťou výučby udržateľnej architektúry. Výstupy boli prezentované v rozhlase, dennej tlači a rôznych časopisoch.

Po roku 1990 som začal pracovať na novovzniknutých nezávislých úradoch životného prostredia, absolvoval som ďalšie vzdelávanie v rámci rezortu životného prostredia a spravil skúšku osobitnej odbornej spôsobilosti v oblasti životného prostredia. V tej dobe vznikali chýbajúce zákony o odpadoch, o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a celá nová environmentálna legislatíva. Menili sa názory na bývanie a výstavbu obytných súborov, otvoril sa nám svet.

V rokoch 1996 a 1997 som absolvoval postgraduál zameraný na regionálny rozvoj s témou – prepojenie Schlosshofu a Bratislavy-Devínskej Novej Vsi. Následne som sa zúčastnil programu, ktoré organizovali ministerstvá životného prostredia SR a Rakúska o dopadoch cezhraničných stavieb na životné prostredie. Tým sa začala spolupráca s odborníkmi z Rakúska. Workshop Dolné Pomoravie bol prvý vo východnej Európe, ktoré organizovali fakulty architektúry vo Viedni a Bratislave.

Celé moje snaženie smerovalo k rozvoju Bratislavy, k využitiu jej polohového potenciálu v harmónii so životným prostredím, k odstráneniu bariér z rozdelenia Európy.

Jedna z mojich snáh smerovala k výstavbe Cyklomosta slobody cez rieku Morava v cezhraničnom chránenom území na mieste pôvodného historického mosta. Náročná úloha, ktorá sa nakoniec podarila obetavosťou veľkého množstva ľudí, ukázala kvalitu nášho stavebníctva a architektúry v medzinárodnej konkurencii. Severozápadná časť Bratislavy získava novú destináciu cestovného ruchu, cca 200 000 návštevníkov v roku 2014. Panelové sídliská Podhorské a Kostolné v Devínskej Novej Vsi v kontakte na most získali priame napojenie na rozsiahle prírodné zázemie medzi Viedňou a Bratislavou.

K návrhu a k výstavbe Cyklomosta slobody boli použité najnovšie vedecké, technické a environmentálne poznatky, pokora k miestu a odvaha k aplikáciám nových riešení. Vznikol prvý high-tech dizajnový most po roku 1989 na rieke Morava, promenáda v korunách stromov, ponad tok neregulovanej, nespútanej rieky v inundačnom území – miesto pre zdravý pobyt plný zážitkov v prírode obyvateľov panelových sídlisk, po moste 1 km od areálu barokového zámku Schlosshof, najväčšieho v Rakúsku.

Celé úsilie bolo úspešné len vďaka správne komplexnému pochopeniu životného prostredia, regenerácie masívnou výstavbou sídlisk stresovaného územia. Vytvorila sa nová mentálna mapa – priestor na hodnotný život pre obyvateľov, pre vznik nových príležitostí a zariadení cestovného ruchu slúžiacich obyvateľom aj návštevníkom.

* * *

Výstavba mosta uzatvorila časť môjho príbehu o sídliskách, životnom prostredí a hľadaní bioarchitektúry. Človek je živá bytosť v živej prírode. Človek mení svoje bytie a svet obklopujúci toto bytie. Ľudská kreativita ako jeden z hlavných znakov podstaty člove-

Pohľad spreď niekoľkých rokov, kedy sme ešte netušili, že tu vznikne zaujímavá architektonická stavba pre peších a cyklistov (Bratislava, 2006). Foto: Tatiana Hrnčiarová

Cyklomost slobody je zakomponovaný do krásnej prírody lužných lesov rieky Morava neďaleko sídliska v Devínskej Novej Vsi (Bratislava, 2015). Foto: Moniká Drábová

ka musí vychádzať z pochopenia prírody a hľadania harmónie prebiehajúcich procesov v živej prírode a v svojej činnosti. Základnou prirodzenosťou ľudskej činnosti je fenomén hľadania nového, fenomén novej kvality. Nevyhnutné je pri tom správne pochopenie živej prírody, vedomosti o dopadoch svojej činnosti na životné prostredie. Svojou tvorbou človek nemôže

svet okolo seba poškodzovať, vtlačať okolitému svetu za každú cenu pečat' svojej subjektivity – betónové mestá. Človek musí žiť v harmónii s prírodou, ktorá dáva jeho práci a životu nový rozmer.

Ing. arch. Milan Beláček,
amc.mcdno@stonline.sk
architekt